

اطلاعات‌زدگی در زمان جنگ

امیررضا اصنافی

دانشیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

در عصر ارتباطات دیجیتال، اطلاعات به سرعت منتشر می‌شود و مرز میان واقعیت و تحریف باریک‌تر از همیشه است. یکی از پدیده‌های برجسته این دوران، «اطلاعات‌زدگی» یا Infodemy است؛ وضعیتی که در آن حجم عظیمی از اطلاعات درست و غلط، هم‌زمان و بی‌وقفه منتشر می‌شود و توان تحلیل و تصمیم‌گیری جامعه را مختل می‌کند. در شرایط جنگی، این پدیده به یک سلاح نامرئی اما پر قدرت تبدیل می‌شود.

تعریف و خاستگاه پدیده

واژه «Infodemy» ابتدا برای توصیف بحران اطلاعاتی در دوران همه‌گیری کرونا به کار رفت، اما ریشه آن بسیار عمیق‌تر است. در زمان جنگ، دولت‌ها، رسانه‌ها و گروه‌های ذی‌نفع از تبلیغات و داده‌های نادرست برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی، دشمن و حتی نیروهای نظامی خود استفاده می‌کنند. هدف این سیل اطلاعاتی اغلب ایجاد ترس، ناامیدی، سردرگمی یا تقویت روحیه ملی است. نقش رسانه و فناوری در گسترش اطلاعات‌زدگی

رسانه‌های سنتی در دوران جنگ جهانی اول و دوم ابزارهای اصلی انتشار اطلاعات بودند، اما در جنگ‌های معاصر، شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های دیجیتال به میدان اصلی نبرد اطلاعاتی تبدیل شده‌اند. هر خبر، تصویر یا ویدئوی منتشر شده می‌تواند سرعتی انفجاری داشته باشد و در چند دقیقه میلیون‌ها مخاطب را تحت تأثیر قرار دهد. الگوریتم‌های هوش مصنوعی و ربات‌های اینترنتی نیز با باز نشر خودکار اخبار، حجم اطلاعات را چند برابر کرده و تشخیص صحت خبر را دشوارتر می‌سازند.

پیامدهای اجتماعی و روانی

اطلاعات‌زدگی در زمان جنگ نه تنها توان تصمیم‌گیری افراد را تضعیف می‌کند، بلکه اعتماد عمومی به نهادها، دولت‌ها و رسانه‌ها را نیز از بین می‌برد. در چنین فضایی، مردم نمی‌دانند کدام خبر واقعیت دارد و کدام بخشی از تبلیغات است. شایعات می‌توانند موجب هراس جمعی، فرار مردم از مناطق امن و اختلال در عملیات‌های نظامی شوند. از نظر روانی، بمباران اطلاعاتی باعث اضطراب، فرسودگی ذهنی و کاهش تمرکز می‌شود و سربازان و شهروندان را در وضعیتی از تردید و خستگی اطلاعاتی قرار می‌دهد.

راهکارها و جمع‌بندی

برای مقابله با اطلاعات‌زدگی، نخست باید سواد رسانه‌ای را در جامعه تقویت کرد. آموزش مهارت‌های تحلیل منبع خبر، شناخت تبلیغات و ارزیابی صحت داده‌ها اهمیت حیاتی دارد. نهادهای رسمی باید با شفافیت و سرعت اطلاع‌رسانی کنند تا فضا برای شایعات بسته شود. همچنین استفاده هوشمندانه از فناوری‌های راستی‌آزمایی می‌تواند مانع گسترش اخبار جعلی گردد. در نهایت، جنگ صرفاً در جبهه‌های نظامی رخ نمی‌دهد؛ بلکه در میدان ذهن‌ها نیز ادامه دارد. مدیریت اطلاعات و مقابله با Infodemy بخشی اساسی از امنیت ملی و روانی هر جامعه است.